

ТИИМЭЛГЕ ХҮНҮ-БИЛЕ!

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 108 (11005)

1979 чылдың май 9, среда

1925 чылда үзүлгөттөгүлөр Өртөө 2 көч.

КРЕМЛЬГЕ ШАҢНАЛДАРНЫ ТЫВЫСКАНЫ

СЭКП ТБ-ның Чыгыш секторлары, ССРЭ-нин Дээди Советиниң Президиумунун Даргазы Л. И. Брежнев Кремльге Төрөө чурттуу шаанналарын майның 8-те тыыскаан.

Шаанналарын тыысып-шавал, эш Л. И. Брежнев мынча деп туттаалал: Эргим эштер!

Бистин Чепсектиг Күштеринин бөлүк көскү шериг начальниктеринге, партия болгаш күрүнө аппаратынын аймакчыларыга Төрөө чурттуу белик шаанналарын болгаш ылгавырын шериг демектерин тыысыр өөрүчүтүлүгүзгө күүсөлдүрдүм.

СЭКП-нин Чепсектиг Күштеринин мурунга ачы-хаылазы дөш баа алган харлааны-биле холбаштыр армия генералы Анатолий Иванович Грибов Ленин ордени-биле шааннаткан. Варшава керөөнүн каржакчилери күрүселерин Каржакчилер Чепсектиг

Күштеринин штавынын начальниги адбан-дужалта ол улуг ажылды чоруду турары балдыгыр болгай.

База бир үш көскү шериг начальниктерин — армия генералы Александр Михайлович Майоровту болгаш генерал-полковниктер Владимир Михайлович Вишенков биле Алексей Дмитриевич Мелехинни ачы-хаылазы база Ленин ордени-биле демектеринге. Дайынчы болгаш политикалык белектерге чедишкенин болгаш дөш, шеригтерин белик дайынчы белек байлакта тургузуу турары болгаш дайынчы техниканын шингээни алганы дөш олар шааннатканнар.

Мен сепкилди ханымдан байыр чедирешкенинмиңиң хуулап ал көрүңер, эштер. Улуг Ленинни сиплип чурган орденни аларлары-биле калаалар. Сидерге чагай кызыкшылы болгаш чаа-чаа чедишкенин күзеп тур мен!

СЭКП ТБ-ның аппаратыга үрө-түннелди улуг ажылды дөш база 60 харлааны-биле СЭКП ТБ-ның аппаратынын харысалгалыг ажылдакчысы Георгий Эмануилович Пуканов база Ленин ордени-биле шааннаткан. Илим-бүрү участкага дөш амыч чык кады ажылдап келген болгаш эш Пукановту өки билди мен. Партиянын херөөгө амычтар чок берилген, идекейлиг шалымкын болгаш билилиг ажылдакчы кылдыр билди мен. Бо шаанналы багун Сидерге тыысыр ычтанган менээ олар өөрүчүгүдүр. Георгий Эмануилович. Мен байырымны болгаш эң чагай күзөшкенинмиңиңиң хуулап ал көрүңер.

Орелбургтун газ комплексинин үшкү ээлтөөн туларына болгаш оон төлөөлөк күчүзүн шингээриңге чеди алган чедишкенинмиңиң дөш ССРЭ-нин Дээди Советиниң Президиумунун Чарлыгы багун ССРЭ-нин даптын салыг министриниң орадакчызы

Юрий Леонидович Брежнев Октябрь Революцияны өрө-биле шааннаткан. Шаанналы хуулап алдырн илеп, сепкилди ханымдан байыр чедирип тур мен.

Чаа армия генералдары — Сергей Федорович Ахромеев, Михаил Михайлович Козлова болгаш Георгий Баронович Пяевке шеригтеринин амыч-амгы бөлүктөрүнүн маршал сымдыктары болгаш биликтери сепкил ханымкын-биле тыысырын түрүндө чөпшөрөп көрүңер, эштер. Чурттуу Чепсектиг Күштеринин улугтулазына, бистин дээди командалык кадрларынысты белектеринге болгаш социалисттер Төрөө чурттуу күрүнө талазы-биле айыл чок чорудуу бажылаарына идекейлиг болгаш үрө-түннелдиг ажыл-чорудулганы өки билдиңер болуп келген бо эштерге ССРЭ-нин Дээди Советиниң Президиумунун Чарлыгы багун белик шериг атты тыыскаан. Эргим эштер, силерге байыр чедирип, бажыг кадыкшылы болгаш силерини

харысалгалыг ажыл-дөштеринерге чаа-чаа улуг чедишкенинмиңиң күзөрдүр мен.

Шааннатканнар СЭКП Төп Комитетинге, ССРЭ-нин Дээди Советиниң Президиумунга, Совет казакка, Леонид Ильич Брежневтин бодунга оларнын амыч-чорудулганын белик-биле үнөлзөн дөш чуректин ханымдан өөрүчү чедиргенни илереткенер. Олар мен сонгаар-лаа боттарынын бүтү билгелери болгаш туртуустан күчү-шымалы бажылаарына, коммунисттериниң инициалды тургузарынын херөөгө бараалгаларын бүзүрөткенер.

СЭКП ТБ-ның Политбюро кежигүңгө кандидаты, ССРЭ-нин Дээди Советиниң Президиумунун Даргазынын бирги орадакчысы В. В. Кузнецов, ССРЭ-нин Дээди Советиниң Президиумунун секретары М. П. Георгиде болгаш албаным аске-лаа кижилери шаанналар тыысып турган.

Чурукчу В. Викторовтун Тиимелге байырдалына уткуштур чураан плакады. «Плакат» дээр ном үндүрер чер парлаан. СЭТА-ның фотохроникасы.

ССРЭ-НИҢ КАМГАЛАЛ МИНИСТРИНИҢ ДУЖААЛЫ

№ 115 Москва хоорай.

Эштер солдаттар болгаш матростар, сержантылар болгаш старшиналар! Эштер прапорщиктер болгаш мичманнар! Эштер офицерлер, генералдар болгаш адмиралдар! Эштер, ССРЭ-нин Чепсектиг Күштеринин хоочуннары, Аза-чурттуу Улуг дайынчымыз киржикчилер!

Бөгүн бистин Төрөө чуртувус, социализмни акы-дуума чурттары, бүтү депшигелиг кижилерге герман фашизмни ашкан Тиимелгениң 34 чыл өөн байырдал турар-дыр.

Совет улус болгаш оон арас-маадыр Чепсектиг Күштериниң партиянын улугтулазы-биле гитлерчи Германияга өлүңү аштырышынын таварыштырган, социализмни Аза-чурттуу хосталганы болгаш хамаарышпас чоруду камгалап алган, хостак өндүрүп улугтулазын ботандырган. Аза-чурттуу Улуг дайынчыга төөгүтү Тиимелге совет нигиледе болгаш күрүнө тургузуун амычалык аргалын болгаш тиимелтирбесин бузурелди көргүскен. Ол тиимелге делегей империализминин болгаш реакциязмын тургустуунарга кошкарына чедирген, делегейни социализм системезинин тургустуунарга таарымчалыг байлааларын тургускан, ажыл-чыл болгаш национал-хосталгалыг шимчөөшкенин көдүрүңгө, империализминин колониалдыг системезиниң буурап бадарына ийик берген.

Бистин чуртувустун ажылдык чоңнары, Армиянын болгаш Флоттун дайынчылары Тиимелгениң хуулу политикалык болгаш күш-ажылдык идекейиниң бүтү-иниңи көдүрүшкүңүзүн байлаалды демектеп турар-дыр. СЭКП-ниң XXV съездининиң шийитилери амычалды чедишкенин боттарыңар турар, Төрөө чурттуу экономикалык күчү-шымалы чайгыш чок өзүп, совет улустун материалдык чагай байлады болгаш култура деңгээли улум белир өлүр. 1979 чылдың болгаш ийитин-биле олар беш чылдың планнын оюуларын күзө-дирине чаа-чаа чедишкенинмиңиң чеди аларын совет кижилер күзеп турарлар.

Совет күрүвезинин аязы-бүрү социал тургузулуг чурттарын аразына тайбыл кожа-хөдөө дөңгүлөөшкенин принциптерин бажылаарыңа утланган Ленинниң даптын политикалык совет улус, Чөр кырында бүтү-ле тайбынга ынакшыдыг күштериниң-биле деткип турар.

Ийтаарга империализминин реакциалдык бадүктери делегейини дүшкүрүлүг чорудуу чакырамынчыныга шудургу турала-

нып, бөө-чөпсектерин улум эңдере бузуруп турар. ССРЭ-нин болгаш КЭР-нүн аразына найырал, эвилел болгаш дуулажыга дугайында керөөнү күшүгү болурин соккамырныч дугайын делегейин Кылаптын чагырыкты хартаачылары өл бөлүктөр-биле кады агрессивни, улуг күрүңер-зирек шовинизминин болгаш гегемониянын авантюристтик политикаын чорудуу турар.

СЭКП Төп Комитетин болгаш Совет казакка ол байлааларда чурттуу камгалапчы улум ынай бажылаарына өрөжөк чуулга хөмчөтөрүн ап, бистин Чепсектиг Күштериниң серемчилелин болгаш дайынчы белек чоруду белик дугайында үрүлүк сагыш салып турар. Коммунисттер партиянын оон Ленинниң Төп Комитетин, эш Л. И. Брежнев баштап СЭКП ТБ-ның Политбюроун болгашып сыйры каттышкан Армиянын болгаш Флоттун дайынчылары боттарынын дайынчы мергежилди доктаал сайзыраңгайдып, акы-дуума социализм чурттарынын армияларынын дайынчылары-биле чагыш өңгү оюрунга социализмин чаалап алымынчынын болгаш улустарын айыл чок чорудуу көрүңүр камгалап турар.

ССРЭ-нин Чепсектиг Күштериниң дайынчы составына, хоочуннарына, Аза-чурттуу Улуг дайынчыны бүтү киржикчилеринге Тиимелгениң байырдалы-биле байыр чедирип, амыр-менди айтырып тур мен.

Фашисттер Германияны ашкан Тиимелгениң хуулуңен бээр 34 чыл өөн демектепери-биле дугайыңар болза:

Бөгүн, май 9-та, чер-чериниң-биле 21 шакта бистин Төрөө чуртувустун найысалды — маадыр хоорай Москвага, эвилелдеп республикаларынын найысалдырына, маадыр хоорайлар Ленинградка, Волгоградка, Севастопольга; Одессага, Новоросийскке, Керчьге, Тулага, маадыр шивээ Брежнев, эл ышкан Мурманск, Свердловск, Новосибирск, Хабаровск болгаш Владивосток хоорайларга артиллериянын үжөн даштаашкыныры-биле салып турар.

Бистин Төрөө чуртувустун хосталганы болгаш хамаарышпас чорудуу тулчуушкуннарга амы-тынмыдан чарылган маадырларга менге алдар!

Маадырмың совет улус болгаш оон арас-маадыр Чепсектиг Күштериниң дөгө-дөзүң! Бистин бүтү тиимелгелериниң совет киржикчи болгаш органиалдык — Совет Эвилелиниң Коммунисттер партиянын делегерези!

ССРЭ-нин камгалал министринин Совет Эвилелиниң Маршалы Д. УСТИНОВ.

ИДЕОЛОГУТ АЖЫЛДЫ БЕДИК ДЕҢНЕЛЧЕ СЭКП ТК-га чөвүлел хурал

Төп советтериниң, журналдарын, ном үндүрер черлериниң, телевидениниң болгаш радио дамчыдыгызының, информация агентилериниң, идеологиянык аске-лаа албан черлериниң удуруучуларының чөвүлел хуралы СЭКП Төп Комитетинге болган. «Идеология, политика-нижизидилгелиг ажылды улум ыңай экижидер дугайында» СЭКП ТБ-ның доктаалын күзөлдүр талазы-биле хөмчөглерин чугаалашкан.

СЭКП ТБ-ның Политбюро кежигүңү, СЭКП ТБ-ның секретары М. А. Сулов чөвүлел хуралга чүвө чугаалаан. СЭКП ТБ-ның доктаалы амыч уениң байлааларында партиянык идеология ажыл-чорудулганына принципалдыг улуг уму-дузалыг деп, ол демектеп. Партиянык XXV съездининиң, СЭКП ТБ-ның пленумнарының шийитилеринге, эш Л. И. Брежневтин чугааларына үндө-зилзөө, СЭКП ТБ-ның доктаалында сөөлүг чылдарда партиянык идея-политиктиг ажылдык түңнелдерин үндүргөн, кижизидилгө ажылдында чөпшөстөрүн амыч эртериниң, ону бугу хөмчө-биле сайтыраңгайыңдарының аргалары теле-вилеттинген. СЭКП-ниң XXVI съездининче уткуштур чорбушкан, бугу партия организациялары, идеологиянык албан черлери 1979 чылдың планнарын бол-

гаш хүлээлгелерин, инициализи-биле беш чылдың оюуларын чугааган күзө-дирин хандарыңа, коммунисттер тургузушкунун бугу участонтарыга күш-ажылдык амычтын болгаш шынарын белик дөш социализмни чарышты улум ыңай калбартырыңа утланар массаларнык ортузунга органиалдык болгаш политиктиг ажылдык шынар деңгелин белик дөзүңгө бузурел илер-гейлеттинген.

«Права» солунуңуң кол редактору В. Г. Афанасьев, «Известия» солунуңуң кол редактору П. Ф. Алексеев, ССРЭ-нин Куртелерадунуң даргазы С. Г. Лапин, Парлааланың «Новости» агентилениниң баштаар чериниң даргазы Л. Н. Толкунов, ССРЭ-нин Куртөмүндүргө комитетиниң даргазы Б. И. Стукалин, СЭТА-ның Чингине директоруңуң орадакчысы А. А. Баранов олар чөвүлел хуралга чүвө чугаалааш, СЭКП ТБ-ның доктаалын бүрүн чүлүлдүрүп турарын илергейлеп, ында салдыган сорулгаларны ботандыраарынын планнарын дугайын чугаалаан.

СЭКП ТБ-ның секретарлары М. В. Зямини, И. В. Капитанов чөвүлел хуралга киришкен.

ЫРЫ КУТТУЛУП ТУРДА...

Тывага черле мыдыг. Чызын халды, погурумушап турарлар. Анаа дайынчы Мамедов бодуруңуң бо «ажылдык» артка чылдан бээр көрүп келген. Бо чылдың майның эгезинде база мыдыг болган. Ол дугайында «ырлар» солдаттар база бадтыраарлар.

Мамедов май бээр бетинде элеттер оюрусунаан. Таптыг харалаттымыс. Авто-маттын ууш хат шимчөкшөк турар. Таваар чылдык бар чоран караны харалаа кирип алдыра-ла, сирлеш дээр.

Командириниң «От!» деп команда бээрине чедир көш-ла оскунда артыган. Ол хөмчө уениң дургузуңа анаа дайынчы Мамедов хөйү бодун четтирген. Оон автоматтың оңу карага дээр уңкүрүт. Ийтерген сая бурдуу — кезекте кардык. Фашисттер Германияны тилкөөлөш бээр 34 чыл болур оюңуң уткуштур Кызыл гарнизонунуң дайынчыларының ордузунга социализмни чарыш калбартыр дугайында эгезиниң сөздүң Мамедовтун хамаарышпас керөөнүн дайынчылар үндүргөн. Ону шийитилген ном-сомол хуралына Мамедов база олтурушкан, хол көдүрүп бадтылаан.

Шынармы, партия күзөлдүрүшкүңүң. Таптыг белектер зарышка кол терип эскер. Бодуңуң соругаңаң күзөлдүрүшкүңүң шылдапай турар кижилереп көр болза, багыт хөрөк. Кезек чынык кижиниң укуңуң соолу чөрин эзеп болур.

Май 9 байырамынын бугу-дузу. Социализмни чарыштын түңнелди ам үндүр. Сөөлүг, шийитилген хыналда бо шөлдө. Кезектин дайынчыларының мергежилди көргүскөн харысалгалык мичманнар бол-

Мамедов алаштыг харалааш, далаат чокка кыска-мыска «бүлүртүңер». Шуугайла ышган кара белектер каан оңгарже кире берген. Мамедовтун өөрөөн меде-жок. Соруда күзөлдүңгөн. Оон өскө өөрү — солгай талдынык сервант Душин, оң талдынык анаа дайынчы Семенинов оларын оңтары ба-за халас барбап.

Тиимелге хууңуң уткуштур калбарган чарышма ук көзөк

шылтыраап. Гарнизонун өскө дайынчылары оң кезектиг солдаттарыңа байыр чедирип, «Ар-хейлер!» деп сепкилди ханымдан мантаалар.

Улуг сержант. Шеригин хуусаады албанын солдаттарын шыгарып кижилерге мыдыг дужалды тыысыр. Ол биче командир боду-бушай дагынычы база бодур. Сергей Душин Кызыл гарнизонунга албан эрттирип

көлгө-ле, ийи чыл чөкүп орап. Ол бо уениң дургузуңа дайынчы болгаш политиктиг белектерин тергенин боду, мергежил аамы-биле тергенип сепкилдеп аларган. Бо солдаттын дугайында командир сепкил ханымшымы-биле чугаалады.

Шериглер өөрдөпкө шөлдүң чыны орадар. Олар солдат мрын чиргиледир бадтыраар. Шаа ол өңүт мры куттууңуң турла совет кижилер хостуңуң, чоргаар, оларның

тайбын ажылы идеология камгалады. Бөгүңү солдаттар 1945 чылдың майның 9-та тиимелгени чеди алган ала-ларымчы херөөгө шынык болуңуң. Төрөө чурттуу талаат камгалап турарлар. Оларнын аразында Кызыл гарнизонунуң дайынчылары база бар.

«Шынык» корр. ЧУРУКТА: кезектин дайынчылары Ленинни өрө-биле. В. КАРА-САЛДЫН фотоу.

Тыва АССР-нин Дээди Советинге сонгулдаалар талазы-биле Тес-Хем районда Чыргалаанын № 104 сонгулда округунга дугайында	ТАВА АССР-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ЧАР.ТЫБЫ	Тыва АССР-нин Дээди Советиниң Президиумунун Даргазы М. МЕНДУМЕ.
Тыва АССР-нин Дээди Советиниң Президиумунун доктаалыңга	Тыва АССР-нин Дээди Советиниң Президиумунун Секретары С. КРАСНЫЙ.	Тыва АССР-нин Дээди Советиниң Президиумунун Секретары С. КРАСНЫЙ.

Ногаажының Булуңу

РАССАДАЛАР ӨСТҮРЕР МУҢГАШ ЧЕРЛЕР

Рассадалар өстүрөр. Душтан черлер дээр, парникалар болгаш теплицаларны өстүрүп болбас уеде, оларны кылымал таарымчалык байдалдары ыңдыг муңгаш черлерге өстүрөр. Муңгаш черге өстүргөн рассадалардын дузасы-биле дүжүттү алырын дүргөдөпкү база орай быйра болгаш чыгыгга ынан культураларны соон агаар-бойдуштуг черлерге өстүрүп болур.

Орус улустун чагыс аай хөвир-биле ханыларды кылган парникти эң-не калбаа-биле неперөөр. Оң ууун дүртүн төп чүктөй барыин чүктө шиглей кылдыр. Ону кылыр-биле үстү 150 см, азы—125 см калбак, ханызы—60—70 см оңгарын казып алыр. Стандарт раманын узуну 160 см болган калбаа — 106 см болур. Рамга шия туора үш доора ыян кылдыр. Парниктин узун дуура-биле 20 стандарт раманы салдылар. Иччалажок хөргөлтүнеринден хаммаарштыр доора рамаларын саны эвөөш-дөө бооп болур.

Парник оңгарынд кырында эриктенге бедни 20—25 см борбак ыян салып алыр. Оңгарын кырында дуглар хаардакты оң соңгу таламы муңгуу таланында 10—12 см бедни турар кылдыр кылдыр. Муңгуу таланында рама казыртынар рейканы казыр. Соңгу таланы эки эптөр.

Парникти долдуур бетинде оон иштин аштар. Чыгыг үнөсө болуру-биле дүжүгө 8—10 см кылын кылдыр ханди төп алыр. Оң соонда эки ичин берген азы холу-мактыг кызын саан илек эдөн 50—60 см кылын кылдыр салдыр. Ол душта бир стандарт рамга 0,6 тонна өдөк онаажы оргожот чүгүл. Оң улам-на ичин дөш, парникти рамалар-биле так дуглар казыр.

Үш холук эртерге, парниктин рамаларын ажыташ, чугай холан эдикти бир рамга 0,5 кг онаажы кылдыр турар. Ол чорук эдикти аңгаларына база мөңгүлерин өзү үнери болдурууна оргожот чүгүл. Оң соонда 40 хуузу эки ирөөн өдөктөн болган 20 хуузу ханди дөшкөнүндө белеткенин холуулан турар. Ол холуулааны ык холубу болгаш бир парник раманын-ла 0,25 кубометр онаажы кылдыр турар. Капуста өзүмүн өстүрөдө,

редактирер хөмчөөдүг кара доуракты, ирик эдикти болгаш ханди өккөл алыр. НАПУСТА РАССАДАЗЫН ӨСТҮРЕРИ

Капуста рассадазын эпти-ле парниктерге азы пленкади кылган теплицаларга өстүрүп алыр. Ону кылырда, үстүндө айтканымыс ышкаш ыччаар ык белеткеп алыр. Капуста үрезини 1,5 миллиметр үтүрлөтүп тускэй шикширине ык белеткеп алыр. Дөшкөүлүктү турган гвардияны доуракты командириниң политика таланы-биле оралачыны майор Г. П. Яков ам айткан. Оожум болган хуңдөрөктөп турган. Холдарында чектердин түс-түс кижилер аас-кежинден, хамык халай эртенге үтүлүп белгеленген каттыркып-да, ыгылаш-ла турган.

Шуут-ла тави кырында түвө чугаалап турган майор Г. П. Яков айткан. Искра Риж-гачова, чыгыг чонду өттүрүштүрүп чораш, төдө берген. «Мону ан көрүрү-дөш, ол майорго дүртү каан саанын сунган. Ол болза дайын муңу-нундуг «Огонь» журналда алган В. И. Ленинниң портрети болган.—Баштыңыңды портретин эжелөөдүг бүгү чыгырдында Ленинниң чурту-нун тилеттирбелениң, фашизмни бистик тилең ышкашымыстың демде кылдыр кадыгалап чораш мөн»-деп, ол талыбырлаан.

Совет Армияны хостааны хөй-хөй хоорайларда болган суурларда ишкаш, хостакчыларын дугайында тураскал Иератовичке база чурт-тап чорур. Мында майор Г. П. Яковтуң дугайында өөрчүп четтиришканы биле сактып турар. Түс черинд национал комитетиниң би бичи хоорайны хандырылган органнаастарына, бугу-дүрүтени амыдадырынга ол дугалаан. Элан хөй чыгыр эртенде хоорай комитети кудик тави перилериниң генерал-лейтенанты Г. П. Яковту сунган тып алган. Анаа хоорайны хуңдүтү хамаатыны атты тывы-кан, оң алды эң чараш процент эдлен турар. Генерал-лейтенант Г. П. Яков ам чок, иччалажок хоорай шю-ламында анаа тураскалтан музейни тургускан, оң дайынчы болган амдыралчы оруунун дугайында номну параш үлдүргөн.

— Бөгүн би Совет Армияны Чехословакияны хостаанын 34 чыл өмтө чур-райык турар би»-деп, Чехо-словакияны Компартияның райбю секретары Вацлав Швабда тугаалаан.—Бо болза Иератовичениң чурт-такчыларынын ортумак назымын көр-дир. Чаа салган дайынны көрбөй, тилетке-лиң болган хосталганың удуз өөрүкүзүн ичин үзөп-лөң. Совет Армияның удуз маалырым чоруйун дугайында тураскал бистик хоорайымыска мөңгөөсү тура-риниң бодууштуң ыдыктыг ху-дөлөгөс дең санап турар би. Г. П. Яков, оң бүгү амдыралы Иератовичениң кол кезин ажыкчылар болуп чурт-такчыларына аажок чок. Шеритте баяр муңу-нунда ол база амыдагы чор-райа, амдыралы, дунмалары база, иччалаш оң Иератовичеге сөөлүг айларда ажык-хөрө амдыктын кижилерге бара-болган—деп, секретарь түнөөн.

Иератовичениң дайын сөө-лүдө салым-хуузу Чехословакияның өскө батчы хоорайлары-биле дөшөй Хоорай-га атты анаа 20 чыл мурун-да тывысаян, мичан мөңдө чехословак химия үдөтүрү-нүң «Спона» комбинатында тудуу кабарып турган. Комбинат аргасканың бедик бажымың үстүгү кадында, директорун бугурумга тал-ды-биле оралачыны В. Но-вактын кабинетиден амгы үениң удуз химия бугурум-дуну барык тоолуругу ту-румалы көрүп олур би. Бөгүн ЧССР-де политикал-хорвалды, наустиктиң сө-лөмү болган өскө-даа хөй продукцияларын кол бугу-руктуу «Спона» комбинат-тың баам бугурумга кав-чаар тоорту тургустунуң ке-дери В. Новак чугаалап олур. Комбинатта 5 муң амык кизи амыдагы турар.

— «Спона» химкомбинат ЭДЧ-ниң киржичилери чур-тарын чугула химия бугу-дуктериниң бирөөсү—деп, В. Новак уламчылаан.—ГДР-дең трубопровод дамчыштыр эвлени, дөшөр-оруктан дү-тү чыл турар би. Бугурумга найрал бисти хөй совет бу-дурдуктер-биле, маалыгы Киевте, Ужгородта бугуру-дуктер-биле харылаштырып турар. Комбинат калбарып турар. Ам мында Польша шаар турар. Ам мында Польша шаарында Венгриядан болган Югославиядан монгол ор-ганнаастары туудт кылдып турар. Бугурумга чорудуга-

БОМБҮРЗЕКТИҢ СУДАЛЫ

СОЦИАЛИЗМНИҢ ОРУУ-БИЛЕ

Май 9 — Чехословакияның национал байырлалы, чуртту фашистиг эжелекчилерден хостаанының 34 чыл ою

1945 чылдың май 10-ла Прага таланында шосседен совет мотопилоттер көсүп келген, а оларын соондан тапкылар ууңу өтөр-болур үзүк чокка шустуң турган. Иератовиче хостакчыларын манап турган. Дүште шөлө митинг болган. Ону Код командириниң Курлявириниң аар артиллерияның Иератовиче турган гвардияны доуракты командириниң политика таланы-биле оралачыны майор Г. П. Яков ам айткан. Оожум болган хуңдөрөктөп турган. Холдарында чектердин түс-түс кижилер аас-кежинден, хамык халай эртенге үтүлүп белгеленген каттыркып-да, ыгылаш-ла турган.

Шуут-ла тави кырында түвө чугаалап турган майор Г. П. Яков айткан. Искра Риж-гачова, чыгыг чонду өттүрүштүрүп чораш, төдө берген. «Мону ан көрүрү-дөш, ол майорго дүртү каан саанын сунган. Ол болза дайын муңу-нундуг «Огонь» журналда алган В. И. Ленинниң портрети болган.—Баштыңыңды портретин эжелөөдүг бүгү чыгырдында Ленинниң чурту-нун тилеттирбелениң, фашизмни бистик тилең ышкашымыстың демде кылдыр кадыгалап чораш мөн»-деп, ол талыбырлаан.

Совет Армияны хостааны хөй-хөй хоорайларда болган суурларда ишкаш, хостакчыларын дугайында тураскал Иератовичке база чурт-тап чорур. Мында майор Г. П. Яковтуң дугайында өөрчүп четтиришканы биле сактып турар. Түс черинд национал комитетиниң би бичи хоорайны хандырылган органнаастарына, бугу-дүрүтени амыдадырынга ол дугалаан. Элан хөй чыгыр эртенде хоорай комитети кудик тави перилериниң генерал-лейтенанты Г. П. Яковту сунган тып алган. Анаа хоорайны хуңдүтү хамаатыны атты тывы-кан, оң алды эң чараш процент эдлен турар. Генерал-лейтенант Г. П. Яков ам чок, иччалажок хоорай шю-ламында анаа тураскалтан музейни тургускан, оң дайынчы болган амдыралчы оруунун дугайында номну параш үлдүргөн.

— Бөгүн би Совет Армияны Чехословакияны хостаанын 34 чыл өмтө чур-райык турар би»-деп, Чехо-словакияны Компартияның райбю секретары Вацлав Швабда тугаалаан.—Бо болза Иератовичениң чурт-такчыларынын ортумак назымын көр-дир. Чаа салган дайынны көрбөй, тилетке-лиң болган хосталганың удуз өөрүкүзүн ичин үзөп-лөң. Совет Армияның удуз маалырым чоруйун дугайында тураскал бистик хоорайымыска мөңгөөсү тура-риниң бодууштуң ыдыктыг ху-дөлөгөс дең санап турар би. Г. П. Яков, оң бүгү амдыралы Иератовичениң кол кезин ажыкчылар болуп чурт-такчыларына аажок чок. Шеритте баяр муңу-нунда ол база амыдагы чор-райа, амдыралы, дунмалары база, иччалаш оң Иератовичеге сөөлүг айларда ажык-хөрө амдыктын кижилерге бара-болган—деп, секретарь түнөөн.

Совет Эвеле-биле, Улуг Октябрын идеялары-биле сугу-нундөй холбашы. Хостаа ху-нүдө би В. И. Ленин аттыг кол шүтүрүсчү ишкештик, бисе хосталган берген совет кижилерге өөрчү четтиришканы болган хуңдөрөктөп дугалакты база катп кылдыр би. Бис Коммунистг партиямыстың ачы-хавылазы чугаалаар би. Чехословак улус ол партияның удуз-тудузы-биле саймраңгай социализмни тургузарының оруу-биле бугурумга чоруп ора.

Иератовиче дугайында чугу-ла барык-ла амгы Чехословакия дугайында чугу-дир. Дайын сөөлүдө чыгырда ЧССР-ниң үдөтүрү бугурумга ол амык катп, химия — 30 катп улагатан. Национал оруга барык ады катп өскө-н. 1963 чылда ЧКП ТК-ның пленуму партияның удуз-туду-галы Г. Гусакти баштарын сонгаалдан бээр сөөлүг оң чыл чурттуң амдыралында ола үр-түтүлдүг болган. 1968 чылда чуртту социализмни хостаадының оруу-биле тавырып, Совет Эвеле-биле

Совет Эвеле-биле, Улуг Октябрын идеялары-биле сугу-нундөй холбашы. Хостаа ху-нүдө би В. И. Ленин аттыг кол шүтүрүсчү ишкештик, бисе хосталган берген совет кижилерге өөрчү четтиришканы болган хуңдөрөктөп дугалакты база катп кылдыр би. Бис Коммунистг партиямыстың ачы-хавылазы чугаалаар би. Чехословак улус ол партияның удуз-тудузы-биле саймраңгай социализмни тургузарының оруу-биле бугурумга чоруп ора.

Иератовиче дугайында чугу-ла барык-ла амгы Чехословакия дугайында чугу-дир. Дайын сөөлүдө чыгырда ЧССР-ниң үдөтүрү бугурумга ол амык катп, химия — 30 катп улагатан. Национал оруга барык ады катп өскө-н. 1963 чылда ЧКП ТК-ның пленуму партияның удуз-туду-галы Г. Гусакти баштарын сонгаалдан бээр сөөлүг оң чыл чурттуң амдыралында ола үр-түтүлдүг болган. 1968 чылда чуртту социализмни хостаадының оруу-биле тавырып, Совет Эвеле-биле

Совет Эвеле-биле, Улуг Октябрын идеялары-биле сугу-нундөй холбашы. Хостаа ху-нүдө би В. И. Ленин аттыг кол шүтүрүсчү ишкештик, бисе хосталган берген совет кижилерге өөрчү четтиришканы болган хуңдөрөктөп дугалакты база катп кылдыр би. Бис Коммунистг партиямыстың ачы-хавылазы чугаалаар би. Чехословак улус ол партияның удуз-тудузы-биле саймраңгай социализмни тургузарының оруу-биле бугурумга чоруп ора.

Иератовиче дугайында чугу-ла барык-ла амгы Чехословакия дугайында чугу-дир. Дайын сөөлүдө чыгырда ЧССР-ниң үдөтүрү бугурумга ол амык катп, химия — 30 катп улагатан. Национал оруга барык ады катп өскө-н. 1963 чылда ЧКП ТК-ның пленуму партияның удуз-туду-галы Г. Гусакти баштарын сонгаалдан бээр сөөлүг оң чыл чурттуң амдыралында ола үр-түтүлдүг болган. 1968 чылда чуртту социализмни хостаадының оруу-биле тавырып, Совет Эвеле-биле

Совет Эвеле-биле, Улуг Октябрын идеялары-биле сугу-нундөй холбашы. Хостаа ху-нүдө би В. И. Ленин аттыг кол шүтүрүсчү ишкештик, бисе хосталган берген совет кижилерге өөрчү четтиришканы болган хуңдөрөктөп дугалакты база катп кылдыр би. Бис Коммунистг партиямыстың ачы-хавылазы чугаалаар би. Чехословак улус ол партияның удуз-тудузы-биле саймраңгай социализмни тургузарының оруу-биле бугурумга чоруп ора.

Иератовиче дугайында чугу-ла барык-ла амгы Чехословакия дугайында чугу-дир. Дайын сөөлүдө чыгырда ЧССР-ниң үдөтүрү бугурумга ол амык катп, химия — 30 катп улагатан. Национал оруга барык ады катп өскө-н. 1963 чылда ЧКП ТК-ның пленуму партияның удуз-туду-галы Г. Гусакти баштарын сонгаалдан бээр сөөлүг оң чыл чурттуң амдыралында ола үр-түтүлдүг болган. 1968 чылда чуртту социализмни хостаадының оруу-биле тавырып, Совет Эвеле-биле

Совет Эвеле-биле, Улуг Октябрын идеялары-биле сугу-нундөй холбашы. Хостаа ху-нүдө би В. И. Ленин аттыг кол шүтүрүсчү ишкештик, бисе хосталган берген совет кижилерге өөрчү четтиришканы болган хуңдөрөктөп дугалакты база катп кылдыр би. Бис Коммунистг партиямыстың ачы-хавылазы чугаалаар би. Чехословак улус ол партияның удуз-тудузы-биле саймраңгай социализмни тургузарының оруу-биле бугурумга чоруп ора.

Иератовиче дугайында чугу-ла барык-ла амгы Чехословакия дугайында чугу-дир. Дайын сөөлүдө чыгырда ЧССР-ниң үдөтүрү бугурумга ол амык катп, химия — 30 катп улагатан. Национал оруга барык ады катп өскө-н. 1963 чылда ЧКП ТК-ның пленуму партияның удуз-туду-галы Г. Гусакти баштарын сонгаалдан бээр сөөлүг оң чыл чурттуң амдыралында ола үр-түтүлдүг болган. 1968 чылда чуртту социализмни хостаадының оруу-биле тавырып, Совет Эвеле-биле

Совет Эвеле-биле, Улуг Октябрын идеялары-биле сугу-нундөй холбашы. Хостаа ху-нүдө би В. И. Ленин аттыг кол шүтүрүсчү ишкештик, бисе хосталган берген совет кижилерге өөрчү четтиришканы болган хуңдөрөктөп дугалакты база катп кылдыр би. Бис Коммунистг партиямыстың ачы-хавылазы чугаалаар би. Чехословак улус ол партияның удуз-тудузы-биле саймраңгай социализмни тургузарының оруу-биле бугурумга чоруп ора.

Иератовиче дугайында чугу-ла барык-ла амгы Чехословакия дугайында чугу-дир. Дайын сөөлүдө чыгырда ЧССР-ниң үдөтүрү бугурумга ол амык катп, химия — 30 катп улагатан. Национал оруга барык ады катп өскө-н. 1963 чылда ЧКП ТК-ның пленуму партияның удуз-туду-галы Г. Гусакти баштарын сонгаалдан бээр сөөлүг оң чыл чурттуң амдыралында ола үр-түтүлдүг болган. 1968 чылда чуртту социализмни хостаадының оруу-биле тавырып, Совет Эвеле-биле

Совет Эвеле-биле, Улуг Октябрын идеялары-биле сугу-нундөй холбашы. Хостаа ху-нүдө би В. И. Ленин аттыг кол шүтүрүсчү ишкештик, бисе хосталган берген совет кижилерге өөрчү четтиришканы болган хуңдөрөктөп дугалакты база катп кылдыр би. Бис Коммунистг партиямыстың ачы-хавылазы чугаалаар би. Чехословак улус ол партияның удуз-тудузы-биле саймраңгай социализмни тургузарының оруу-биле бугурумга чоруп ора.

Иератовиче дугайында чугу-ла барык-ла амгы Чехословакия дугайында чугу-дир. Дайын сөөлүдө чыгырда ЧССР-ниң үдөтүрү бугурумга ол амык катп, химия — 30 катп улагатан. Национал оруга барык ады катп өскө-н. 1963 чылда ЧКП ТК-ның пленуму партияның удуз-туду-галы Г. Гусакти баштарын сонгаалдан бээр сөөлүг оң чыл чурттуң амдыралында ола үр-түтүлдүг болган. 1968 чылда чуртту социализмни хостаадының оруу-биле тавырып, Совет Эвеле-биле

ПРАГА. Чехословак найысылалдың теп шөлдориниң бирээзи — Вацлав шөлу. ЧКП—СЭТА-ның фотоу.

Х А Й Н Ы Ш К Ы Н Н Ы Г

В. И. Ленин аттыг «Тыва даг-дугу» комбинаттың ногаа өстүрөр чери тургустунгандан бээр эрчи наш чыгыр. Бо үениң иштинде ол чер хөй-хөй тонна ногаа аймаан өстүрүп, магазинерне кирген. Оң аңгыда хоорайны чагайжы-дарында чыл санында ины-бүрү чектер рассадаларын өстүрүп берип турар.

Амгы үеде ногаа өстүрөр черде парниктерин белеткен, ногаа болгаш чектер рассадалары өстүрүп чоруп турар. Хайнышыңгер чоруп турар.

— Бо чылын бистик ногаа өстүрөр черини ан-дугуранчы-ларга 74 тонна агурецти, помидорну, ногааны болгаш өскө-дө ногааларны, хоорайны ногаачыларынга 65 муң дос чектерин бээр. Оң аңгыда «Барны» совхозно ногаа рассадаларын өстүрүп ногаа-биле база керээ чарып алган бис—деп, ногаа өстүрөр черинд эргеленчи А. Т. Хоменио чугаалап турар.

Ногаа өстүрөр чери алгы-дар таласы-биле, тууд-мөнтаж адыларыны кылган. Оң амгы шөлү 1200 дөрбөлчүн метр, а келир чылын ол шөлү 3000 дөрбөлчүн метр чедирин планнап кылган.

Бо чурдун бирги кварта-лында ногаа өстүрөр чер ма-газинерге, столоваларга, уурлар садтарыне чартык тонна амык ногаан согунаан, баштайгы агурецти чоруткан. Комбинаттың би ногаа өстүрөр чери амгы чонун боттарынга ногаа өстүрүрүгү база улуг амыктыг болуп турар.

Х. МОНГУШ.

Б Е Д И К Ш А Ц Н А Л

СОФИЯ. (СЭТА). СЭМП ТК-ның Политбю-ро кеңигүнү, СЭМП ТК-ның секретары И. У. Черменкоң СЭМП-ниң болгаш БЛР-ниң чурттуң амы-дуңца харылашарын, ийи арууңга база ийи улустуң аразынга

бүгү талалыг кады амыдамылганы бол-гаш чокшулажымышканы калбартырынга болгаш ханыладырынга улуг салымыкыны дээш БУР-нуң Курдун чөвүлөи ою Георгий Димитровтуң ордени-биле шаңнаан.

ПЕКИННИҢ ГЕГЕМОНИЗМИ—

Б У Г У Д Е Л Е Г Е Й Г Е К Ы Ж А Н Ы Ш К Ы Н

ХЕЛСИНКИ. Бьетан Социалистг Республиканың таланында шийтирилг, туруштук бажымың кылдынганынын түнөөдө кылды удузтуулар чугаалажымышканын агаар удузга таварышкан деп, Финляндияны Компартияның Политбюроуңуң кылды чугаалап алган медегеле-лине хуңдөп турар. ВСР-де бугурумга кылдынганынын соонда Кы-даттың төлөөдөкчилери чугаалажымышканын үенине база ВСР-ге албадажымышканын кы-ларын оралачыны турар. Олар Бьетамга удуз чаа дайын үдөдөшкенин кылдырын кы-жанып турарлар. Оң-биле ка-лы Кыдат Лавс-биле кызыга-рында байламы улам дүш-күрөдүп турар. Кыдаттың маочу удузтууларынын үдө-дөшкенин делегеле бүгү тайбынга кыжанымышканы бооп, тайбынга мыакшылым бүтү күштерин таланында шийти-рилгид удурамышканын болдуруп турарын ол меде-геле айтты турар.

Бьетан Социалистг Рес-публиканың чаааның боттук самалы Финляндияны Ком-мунистг партияны чугулу-дуну көрүп турар. Иныг са-налдар делегетин тайбынга мыакшылым бүгү күштеринге база деткадин турар.

пекинчи удузтууларын агрес-сия чүктүлүн шийтирилди-биле буруу шаан, ВСР-ниң удузуну чоруду турары де-мес-биле долу эң-сеткил каттыштырып турарының дугайы медегелеэн.

МАР-ның Министрлер Чөвү-лениң Даргазының оралачы-намы талөөдөкчиси М. Палаз-веткек кылган, социализмни чурттарынд коопсулажымыш-канын толугурут чорудуга кылдыр улам хөжүпү база хамы-лап турар социализмг эконо-мияны интернационал чуту-лазын оозалан демдегелеэн.

ДЖАКАРТА. Кыдат удузтуу-чударын чоруду турар по-литиказы Муруну-Чон Азияда байлады нарыкчаларыне ут-лажымышканын деп Илгове-зияны хандыгы хөргөтөр ины-стрия М. Кусумааднажа чу-гаалаан. КУР-нуң премьериниң оралачыны Дэн Сяопиниң чугаалааны баугаар Бьетан-га «база бир өөрдөгү» кылган деп Пекинниң дежиссарыне медегелиниң ол дежиссарыне дүшкүрүгү чорукту күш-тедилер дээрин ол демде-гелеэн.

ДЖАКАРТА. Кыдат удузтуу-чударын чоруду турар по-литиказы Муруну-Чон Азияда байлады нарыкчаларыне ут-лажымышканын деп Илгове-зияны хандыгы хөргөтөр ины-стрия М. Кусумааднажа чу-гаалаан. КУР-нуң премьериниң оралачыны Дэн Сяопиниң чугаалааны баугаар Бьетан-га «база бир өөрдөгү» кылган деп Пекинниң дежиссарыне медегелиниң ол дежиссарыне дүшкүрүгү чорукту күш-тедилер дээрин ол демде-гелеэн.

МАР-ның Министрлер Чөвү-лениң Даргазының оралачы-намы талөөдөкчиси М. Палаз-веткек кылган, социализмни чурттарынд коопсулажымыш-канын толугурут чорудуга кылдыр улам хөжүпү база хамы-лап турар социализмг эконо-мияны интернационал чуту-лазын оозалан демдегелеэн.

ДЖАКАРТА. Кыдат удузтуу-чударын чоруду турар по-литиказы Муруну-Чон Азияда байлады нарыкчаларыне ут-лажымышканын деп Илгове-зияны хандыгы хөргөтөр ины-стрия М. Кусумааднажа чу-гаалаан. КУР-нуң премьериниң оралачыны Дэн Сяопиниң чугаалааны баугаар Бьетан-га «база бир өөрдөгү» кылган деп Пекинниң дежиссарыне медегелиниң ол дежиссарыне дүшкүрүгү чорукту күш-тедилер дээрин ол демде-гелеэн.

ДЖАКАРТА. Кыдат удузтуу-чударын чоруду турар по-литиказы Муруну-Чон Азияда байлады нарыкчаларыне ут-лажымышканын деп Илгове-зияны хандыгы хөргөтөр ины-стрия М. Кусумааднажа чу-гаалаан. КУР-нуң премьериниң оралачыны Дэн Сяопиниң чугаалааны баугаар Бьетан-га «база бир өөрдөгү» кылган деп Пекинниң дежиссарыне медегелиниң ол дежиссарыне дүшкүрүгү чорукту күш-тедилер дээрин ол демде-гелеэн.

БАЙЫРЛЫГ ХУРАЛ

УЛАН-БАТОР. (СЭТА). Эко-номияны Дугаалагыла Чөвү-лениң 30 чылга холбаш-тыр мөңү байкалганың партия, хөй-иниң организациалары-ның болгаш амык чонна-нынын төлөөдөкчилериниң байырлыг хураы анаа болган.

МАР-ның Министрлер Чөвү-лениң Даргазының оралачы-намы талөөдөкчиси М. Палаз-веткек кылган, социализмни чурттарынд коопсулажымыш-канын толугурут чорудуга кылдыр улам хөжүпү база хамы-лап турар социализмг эконо-мияны интернационал чуту-лазын оозалан демдегелеэн.

ГДР-НИҢ ЧААРТЫКЧЫЛАРЫНЫҢ

Ү Л У Г - Х У У З У

БЕРЛИН. (СЭТА). Удуз па-пель демир-бетон блок бугурун белеткериңге Магдебуртта бажың тудууңуң комбинатды эртен чылдымынга бодаарга, ам ортума-биле бир миңу-таны эвөөшти чарыгдан турар. Бугурумга чарыкчыларының амдылдан кылган чаа техноло-гияны оңу чедип алыр арганы берген.

МАР-ның Министрлер Чөвү-лениң Даргазының оралачы-намы талөөдөкчиси М. Палаз-веткек кылган, социализмни чурттарынд коопсулажымыш-канын толугурут чорудуга кылдыр улам хөжүпү база хамы-лап турар социализмг эконо-мияны интернационал чуту-лазын оозалан демдегелеэн.

МАгдебург чарыкчылары-ның бир миңу-таны—биче өвөс көргүзүт-дүр. Ол миңу-талар-дан чурттуң хөмчөөдөгү ша-к-тар тургустунар. Амык үе-ниң 350 миллион паты—180 муң амдыкчыларын чылды күш-ажымы—бо чылын Гер-ман Демократыг Республика-ны

ЗВЕЗДНЫЙДА МУЗЕЙ

Анжы-бурч МЕДЭЭЛЕР

ХҮЛЭЭНГЕН

Мысылдың аш-чем садының № 46 магазиниң эргелечкини, күш-ажылдың хоочуну Вера Кондратьевна Иобилинскаяны мады ажылап турар аш-өвү-дээ, садының удурткучулары да хундуулар. Ындыг болбас арга чок. Ол планын онаалдазын чедишикинниң күөсүдүр дээр шудуругу ажылап турарындан аңыда, бодунуң хөй чылдарда мөөкчөп алган арга-дурмулгазын аныктарга дамчыдып турар.

Онугу беш чылдың дөрткү чымынды эртен дөрт айларының планын онаалдазын чедишикинниң күөсүдүр дээр шудуругу ажылап турарындан аңыда, бодунуң хөй чылдарда мөөкчөп алган арга-дурмулгазын аныктарга дамчыдып турар.

Онугу беш чылдың дөрткү чымынды эртен дөрт айларының планын онаалдазын чедишикинниң күөсүдүр дээр шудуругу ажылап турарындан аңыда, бодунуң хөй чылдарда мөөкчөп алган арга-дурмулгазын аныктарга дамчыдып турар.

Онугу беш чылдың дөрткү чымынды эртен дөрт айларының планын онаалдазын чедишикинниң күөсүдүр дээр шудуругу ажылап турарындан аңыда, бодунуң хөй чылдарда мөөкчөп алган арга-дурмулгазын аныктарга дамчыдып турар.

Онугу беш чылдың дөрткү чымынды эртен дөрт айларының планын онаалдазын чедишикинниң күөсүдүр дээр шудуругу ажылап турарындан аңыда, бодунуң хөй чылдарда мөөкчөп алган арга-дурмулгазын аныктарга дамчыдып турар.

Онугу беш чылдың дөрткү чымынды эртен дөрт айларының планын онаалдазын чедишикинниң күөсүдүр дээр шудуругу ажылап турарындан аңыда, бодунуң хөй чылдарда мөөкчөп алган арга-дурмулгазын аныктарга дамчыдып турар.

УРАН ЧҮҮЛ

КЕЖЭЭЗИ

Институттук кызыл-булуну улус долдар олорулган. Оларның аразында нынмары чок дээр: студенттер, башкылар, эртемденер болгаш артистер.

Бистиң башкы институт дунуң тыва дыл болгаш литература кафедрасының организастааны «Тыва улустуң уран чүүлү» деп темалыг кежээзиниң эртип турганы ол. Институттук башкызы, филология эртемнениң доктору, профессор Шулуу Чыргал-оолович Сат чыгылганнарга байыр чедиришкини-биле кежээни ачыткыш, тыва улустуң уран чүүлүнүң дугайында илеткел ыгылган. Тыва улустуң уран чүүлү эрте-бурунгу шагда тыг-ыгылгаш хөгжүлүмдүң улуг оруун эртип келгенин, чоннуң нинти культуразының хевирлеттинеринге база кижизимилгеге оң кайгамчык улуг ужуур-дузалыг чоразыны база совет уеде оң чекетелишкиниң дугайында профессор чугаалган.

Бистиңге чалаттырган Тывануң эртем-шикчилел институтунуң эртем ажылдачызы З. Б. Кыргыс улустуң аас чогаалының дугайында солун илеткелди база кылды. Ылаңгыя эртемденниң биске номчул бергени «Нойгунуң алгымы» деп дүргөн-чугазыны магадап дүңдүлдү.

База бир аалчыныс Алдан-Маадыр атыг чуртшинчилел музейиниң эртем ажылдачызы Л. Ш. Сат кыргыс делегацияны экспонаттары — сурагылы тыва уран-шөөрлер — Монгуш Черзи, Хертек Тойбу-Хаа, Раиса Аракча оларның симибозны чамдык ажылдары-биле база шаандагы тыва чонунуң казгалгалыгы-биле тамыштырганы солун болган.

Оң соонда филология факультетиниң III болгаш IV куруунуң студенттери улустуң аас чогаалында тургускан конкурс-концертти баралгаттазын чыгылганнар таалаал-биле өргөннөр. Ук конкурста IV курстун I бөлүмүнүн студенттери боттарының чечен-мергенин база улустуң аас чогаалын тилекчилер болганнар.

А. УЕРЖАА, студент.

УРУГЛАРГА БЕЛЕК

Республиканың хөгжүм шии театрының артистери П. Бажоутун «Монгуш дугу» деп дигир амытанар дугайында тоол-шизин уругларга көргүзери-биле белеткеш, бистиң Улуг-Хем районда көргүзүп чоруп турарлар.

Ук шииң шимелде наастангалы, артистерин идиң-хевиниң кылдынганы чараш болгаш өңүр.

С. СЕНДАЖЫ.

УРУГЛАРГА БЕЛЕК

Республиканың хөгжүм шии театрының артистери П. Бажоутун «Монгуш дугу» деп дигир амытанар дугайында тоол-шизин уругларга көргүзери-биле белеткеш, бистиң Улуг-Хем районда көргүзүп чоруп турарлар.

Ук шииң шимелде наастангалы, артистерин идиң-хевиниң кылдынганы чараш болгаш өңүр.

С. СЕНДАЖЫ.

УРУГЛАРГА БЕЛЕК

Республиканың хөгжүм шии театрының артистери П. Бажоутун «Монгуш дугу» деп дигир амытанар дугайында тоол-шизин уругларга көргүзери-биле белеткеш, бистиң Улуг-Хем районда көргүзүп чоруп турарлар.

Ук шииң шимелде наастангалы, артистерин идиң-хевиниң кылдынганы чараш болгаш өңүр.

С. СЕНДАЖЫ.

УРУГЛАРГА БЕЛЕК

Республиканың хөгжүм шии театрының артистери П. Бажоутун «Монгуш дугу» деп дигир амытанар дугайында тоол-шизин уругларга көргүзери-биле белеткеш, бистиң Улуг-Хем районда көргүзүп чоруп турарлар.

Ук шииң шимелде наастангалы, артистерин идиң-хевиниң кылдынганы чараш болгаш өңүр.

С. СЕНДАЖЫ.

УРУГЛАРГА БЕЛЕК

Республиканың хөгжүм шии театрының артистери П. Бажоутун «Монгуш дугу» деп дигир амытанар дугайында тоол-шизин уругларга көргүзери-биле белеткеш, бистиң Улуг-Хем районда көргүзүп чоруп турарлар.

Ук шииң шимелде наастангалы, артистерин идиң-хевиниң кылдынганы чараш болгаш өңүр.

С. СЕНДАЖЫ.

Октаргай дөкөмкө баштайгы кижини салып үндүргөн тээвүгү хүндө бө хүндөргө чедир ыңың-ла үр болбаан. Ычалда-да совет космонавтарыны саны дөргөн ашкан. Олар Москва чогуунда Звездный хоорайда ажылдап, чуртап турарлар. Бистиң калбак, делгем Төрөөн чуртувусун бууду бүрүзүндө болган даштыкы чурттардан хун бүрүдүк хөй чагаалар, белектер космонавтарыны алынга крөп турар. Олар Звездныйда Офицерлер бажынында организастаттынган музейде бүрүн калагалаттынган.

Ол кара чыгыс музей казан, канчап тургустынганыл? Ол дугайы музейни тайылбырлаачызы Наталья Корнеев мынчаар чугаалап турар:

— Даштыкы чөрааш, Звездныйга эоп көөп тура, бир-ле катап Юрий Алексеевич

хөй-ле белектер ачкыган. Офицерлер бажыныга киргип келгем, «Мама, Звездныйга, тускай музейден организастаа кандыгы? Төөгүге содуң болуп арткай!»— дөөн. Оон саналын шунту дөткөп, бир өрөөл хостааш, музей ажиттымыс. Анаа космонавтар чүңү эккелбес дээр, экспонаттар чөртү көүдөш ачкыган.

Ам музей дөрт өрөөлдө апарган. Оон фондусуна 6885 ыңың-бүрү экспонаттар бар. Юрий Алексеевич тускаалының чогуунга тулар музей бажынының төлөкчөлдүн чогаалы кылган, удавас тудуң ачкыган. Кижиниң сагыш-сеткилин ха-йыңдырып кээр экспонаттар

бар: 1961 чылдың апрель 12-де космоске салып үндүргөн баштайгы кижиниң— Юрий Алексеевич Гагариниң костюму, идиктери, космонавт-2—Герман Титовтун кызыл сарыг скафандры, 1963 чылдың июльда «Восток-6» корабльге октаргай делгеминге хөй хонуктуг ужудушкунга Валентина Терешкованың кедин чоразы скафандр, 1965 чылдың март 18-те «Восход-2» корабльге октаргай аажы үнгөн Алексей Леоновтун тускай костюму болгаш оон-даа хөй содуң чүүлдер бар.

«Репорт. Космонавтар шкөлазына кирерин улуу-биле дөлдөм. Анаа болуңуң би-

лимини кызылар чөккө үндүрер нийт күөдөм илереттим, херек апарга амы-тыным даа харамнамас мен. Майор Доробовский 3.3.62 ч.»— дөң уауу эвес саазыны танынга кижиланы болдот алыштар. Космонавтарың ол чижектиг документалери кайы хөй.

А белектер... Чер бамбурээнде бедүң чондан ачкыган күрүңе ажылдакчылары, хааннарга чедир кандыг кижилерни чогуу. Ол бүгү октаргай биле Черин тудуштурган өрөөл, эрес оолдар, кыстар— ол совет космонавтарга белек кылдыр ону музейге арттырын кал.

Музейде Ю. А. Гагаринге тускаалаткан өрөөл бар. Ында космонавт—I-яны төрөп чо-

рөрөүт-биле калы остуг кала—В. Ф. Быковскийге, Герман Демократтыг Республикада Рестоко хоорайың судно тургучуларындан парустуг хөмө—И. И. Белевске. Бакувун нефтчиликтерден нефть суургазы төвирлиг бүдүк кудар херексел—В. В. Терешковага, америк астронавт Нейл Армстронгтун бөлө—хөвүг медаль. Ол ук медальчыгышты Айже ак чораш. Бистиң чуртувуска крөп чораш, ол совет космонавтарга белек кылдыр ону музейге арттырын кал.

Музейде Ю. А. Гагаринге тускаалаткан өрөөл бар. Ында космонавт—I-яны төрөп чо-

рааны 28 чурттарың алыг белектери, Англинның хаанының Гагаринге бөлө—автомобил дугаары дөмдөк бар. Оон өрөөл чончүг үнелг, делегейде ыңдыг дөмдөк чүтлөш... Шыдаг делгемде космонавт—I-яны совет болгаш даштыкы орденерин калган мундир, партия белеги, улуз жүктөр биле «Возле» деп бижиктиг шымылганы (ол дөргө пывазыгың ээс космонавтар белектер Төштүң кайыгың-даа артер эргелиң көргүскөн) бар.

Юрий Алексеевичниң ажылдар өрөөл. Ол ууң эвес өрөөл, ортумак стол. Оон кырында дөң, бижик бижир

херекселер, чыны каан кагаалар—Ю. А. Гагарин дыва лей чагалар ап турган. Стол тавында тумбочка кырында нийт телефон. Долдур номерлар шык: мыла политиктиг, чечен чогаал, техниктиг дигераталар болгаш өөрдөлдө номеры.

Бижик столунда ачкыш каан календарь: 1968 чылдың март 27. Балендарың дараалында арзынаның ээни өөл нийт ашпаан.

Бө өрөөлде Звездный хоорайыңгыштың шкөөлүндө октаргайларын пионерге хөдөп алыры чаңтык апарган.

Бистиң чуртувуска анык-бүрү музейге-ле хөй. Звездный музей—бөвагың кара чыгыс болгаш катаптыңнас.

А. АШМАРИН, Москва хоорай.

КИРОВ-БИЛЕ КАДЫ ЧОР БИС

Шулугул

1. Караңгылаан соңгаларлыг бажыңнары Халап кээрин дүжээн дүшө дөмөйлөмүр.

Бүззөлеткен Ленинградту дуглап алган Бүрөг дүңүң сүрлүг-түрлүг ырымзын аар.

Ыржым өйдө сыйлап-улаан алыг үнер, Завад мынчаар чаштырыңчы сыгыт кый дээр,

Невадына бомбалар дүшкүлүп тур, Нева хемде көвүрүлгөр өрттөңүп тур, Дүңө када былдаыг өң чыстып турда, Дүңө када дээрден сымдыр халап турда,

Кижин кайгаар Ленинградтың дошкун дүңө

Киров дарга хоорай эргип басып олур, Боду шимель тонун недиң, шеригээрээш, Полукарыны уштап-баштап баскан-даа дөг,

Тулчушкунча дүдүр басып чоразы дөг, Туразында хөстүг басып чоруп олур, Кызыл сылдыс бөрттүк хаваан чырыдып чөр,

Кыпкан көс дөг, канартары чайыңнап чөр,

Ленинградтың кижилерин кээргөшпаан, Ленинградтың шериг чаңга чоргаарп чөр.

2. Нева хемниң кырым дүргээр таңыңып турар, Ленинградтың далайымы таңыңылап тур.

Анык өөл чазык-чагай шырай-арны Алыс улуг чоргааралды чугаалап тур, Каспийниң норбарлыг орланнарым — Найгамчыктыг матростарын сактып тур.

Астраханьның шөлдөринге, Волга-хемге Атыламып чоргулаанын сактып туру, Анык өөл көсүк-хөрсөн, арнын көөрге, Адааныңга алыспастык соруу көстүр, Аттыг-чарлыг маадыр чорук нүжү көстүр.

Аа-чаза өрттөндүр чир чалбыш көстүр, Орундан очулдурган М. КЕНИН-ЛОПСАН.

3. Бажыңнарга, херимнөргө бомба дүшкөн, Бажыңнарың ойкап дүңдүү көстүгүзээр, Кижин кайгаар Ленинградтың дошкун дүңө

Киров дарга хоорай эргип басып олур, Нончүг эрес, ылап шыны, шериг кижин Хоорайны оюмун-шөлзөн көзүп чору, Шала дүңө, ырымны өйдө соогу кончүк... Завад ыңчан шышээлешти сүрлүг көстүр.

Амыл мында сөксөөл чокка чоруп турар, Амыр-дыжы, удуур уйгу уттундурган, Найгамчыктыг үлө ыгылган кижилерниң Кыстыктардан дамды дерлер сыйлыңып турар.

Цехтерге чаштыр өңтөр кылып тураа, Чеже катап чалбыш тук бооп кыспды дээр,

Шагырааш чорор, кортиаштың чорор, шуудун хара,

Шалып-эрес ажылда-па, нууруң бода, Карак чивеш аразында улус чыгыр, Надаң ашан үнүп келгеш, чугаалай бээр,

Надаң ашан аксы-сөзүн дымнап көөргөр, Надаң ашан өззүн өттүр мынча дөмдө: «Сугзүг быдаа чөмөмс бооп турзун, хариң,

Караң ашан ышкаш болзун, харын, Каран шутнаан кижилер бооп кайгаар бис,

Чудагымы тулчуп тургаш, шүгүлү бээр бис.

Дайзын бисти күмү-биле ажып чадааш, Дайзын бисти ашпа чыгач алып деп тур.

Ленинградты Россиядан чарар деп тур, Ленинградтың кижилерин сүрөп деп тур, Ыдышылдыг Нева хемниң эрини өтө Ындыг халап нажанда-даа туруп болбас, Далдараас аажы-чаңың орус чөң бис, Дайзыңга орус улус мөгөш дивес.

Дайзын чөспөңи фронтуга чаалап тур бис, Дайзыңның бүззөлдөп узунаар бис, Киров дарга ады-биле адаанымыс Кижин кайгаар түрлүг завод бистиң белгай-т.

Республикада бет-тыныңгыр уран чүүл чыл келген турдун-на хөгжүп өрөр. Ону бө чымыл болуп арктиккен хоорайыңгыр культура албан чөлдөрүнүң болгаш адырлар аз ык-биле профивилдер обьоннарының аразыга болган бет-тыныңгыр уран чүүл көрүлдөрү база катап бадынаан. Көрүлдөгө бараалгаттыңан концерт програмчалары утна-шынарлыг, мергия талазы-биле бөдөм дөңкөлдүн көргүскөн. Ол ышкаш нинти ыр, таңык коллективтериниң, хыдаг хөгжүм херекселдериниң орнестриктик көвүдөп, репертуарларының албешизин болгаш чартынын турары, уран чүүл уауртучуларының чогаалычык бэу-би ле ажылдап турарының хөрчөчү.

Наа-Хемниң нинти ыр коллектив көрүлдөгө чедишикинниң болган. Били-Хемден келген Намгай оол Ооржак үш ызы тыва хөгжүм херекселдеринге ойкарыңга мөргө-милдин көргүскөн.

ЧУРУНТАРДА: Наа-Хемниң нинти ыр коллектив (удурткучу В. Колбасичка); Били-Хемден бет-тыныңгыр артист Намгай-оол Ооржак лимбиде аялгалар ойнап тур.

А. ЗАЙЦЕВИЦ фотолору.

БАЙЫРЛАА ХҮНҮНДЕ

ЧҮҮ БОЛУРУД?

● Ленин атыг шалде Кызыл гарнизонуң шериглериниң чыскаалы болгаш ыры үчкөлдөлдөңүн көрүлдөсү 9.30 шакта ачкылар.

● Ногалап таатрга «Фронтучулар дайлыгыт хунерин сактып тур» деп темалыг ужуражыга 13 шакта болур.

● «Хүрөш» стадионга республиканың бирги төрө дээп тыва хуреп маргылдазы 14 шакта ачкылар.

● «Кыргыс аныктары» содуңуң шалыла дөңт таалап чырып астафетазы 11 шакта ачкылар.

● Куарттарың болгаш дыштанылгыңга Гастелло атыг паратымың спорт шөлдеринге яны-бүрү маргылдалар болур.

Май 9-ТА БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

10.00—«Уе». Информастыг программа. 10.40—Эртеги гимнастика. 11.05—«Бистиң аас-кежиктиг чап үенес». Совет шудуучуларын шудуучуларын филмдериниң программасы: «Березина» деп ат-биле, «Усер-бөбүлүрүнүң салгалдары», «Ычкар турар бис», «Бөгү дөңкөлдө», «Мээ генералы» 1-ги болгаш 2-ги сериалары. Урап-чөпөл сериалың баштайгы көргүзүлү. 14.45—«Бө оруктарын уттуң шымдас бис». РСФСР-дө алдарыг артист А. Поповский үчкөлдөр. 15.30—«Бөгү Тилкел хөвү». СССР-ниң Хамалык камгалалың начальниги, СССР-ниң ламгала министрлиги ораалчызы, Совет Эвлекчиги Маадыр, СССР-дө Дюди Советиниң депутаты, армия генералы А. Т. Алтункин чугаалы. 15.45—СССР-дө Камгалал министрствозунуң Бирги үлөгөргү орнестриктик концерта. Удурткучу болгаш коо дрижеру РСФСР-дө уран чүүлүнүң адырларын амылдакчы Н. М. Михайлов. 16.15—«Корчакчылар», 2-ги кезе. «Угтудурбас», 17.15—«Мээ дайыңы өлүктөрүм». Киноконцерт. 18.20—«Тилкелдер». Фронтучу өңүктөрүн кууру. 19.50—«Чырык чөрс чуртталга дөң». Шудуучулар композиция. 20.20—«Филимдер ууру демдөсө алыглериниң чыратымы тураксалымы». 20.40—Д. Шостаковичниң белги симфониясы. Тон төлөкчөлдөрдө болгаш Бүгү-үлөгөлдө радиоууру Улуз симфония орнестриктик үчкөлдөр. 21.25—«Даштыкы адырлар». Совет Эвлекчиги дугайында. 21.40—«Ады-турттуң Улуз дүңүшкүн». 22.30—«Уе». Информастыг программа. 23.15—Совет Армияны А. В. Александров атыг Кызыл тумтук ырны болгаш тамының үлөгөрү. Удурткучу СССР-ниң улустун артисти Б. А. Александров. 00.15—00.55—«Арыг» аэром. Документалдыг телефильм. Тондөңө-мөдөдөр.

ОТТУГ ТУЛЧУШКУННАРГА ШЫЛГАДАЛАР

Кавказ дөңгө, ол-ла уеде 1942—1943 чылдарда Сталинградта эгелээш ол утла-нышымыга калбарган шитилерди тулчушкуннар Ады-чурттуг Улуз дайыныга найгамчык уаур болушкун болган. «Ады-чурттуг» деп киноопераның току фильминде ол тулчушкуннары дугайында база документалдыг расказы кыргыч.

Феликстег харталар боттарының эжелекти пландалыгына Кавказы эжелек алыры агресияга бир кол чөр кылдыр көрүп турганнар. 1941-даа база 1942-даа чылдарда гитлерия стратегтер ол соруга-биле Кавказы эжелек алырыны тускай ажылдап кылган «Бельгейс» деп планын боттадылары ораалдашп турган. Ылчалажык ол план боттамыаан.

Самолеттер, танклар болгаш артиллерия таланы-биле артын күштериг турган дайының күөтүг хаалаанымыга удуз Кавказы камгалачылар мадырлыг тулушпушаан. Закавказье чаза таварып карар арзын оларга бөрбөзнер, Грозный

нын, Бакувун нефтилиг районнары эжелеп адыр, Кавказы улустары кулаарын дөң гитлерия команддалык планын үе шыкан. Закавказье эжелеп алгаш, СССР-ге удуз дайыңче Турцияны күткү кирер болгаш СССР Африкада тулчу турар шериглери-биле каттыкп алган, а оң соонда агресияны уламчылап база Чоокку болган Ортаак Чөөн чүтүг туртарын кулаар деп Турция фашизмид удурулгазың ораалдашкуннары бүрүн буурап дүшкөн.

Кавказ маадырны камгалачы чорудалары Кавказ республикаларыны аныктуу улустарыны совет чурттуг бугу ууастары-биле намырлыгы калып шыгынды шыгалдаш болган. Кавказ болгаш аар-бөргө ол тулушкуннарыны камгалачыны, а оң соонда тилкелдегил шар хаалашыкнарыны дугайында «Кавказ дөң тулчушкун» деп кинофильм төжүп, көргүзүп турар.

Кавказтың таралал байлыгы районнары, нефтилиг

болгаш стратегтиг өскө-лаа чиг-аттыг чөлдөр эжелеп адыр таланы-биле герман стратегтерини планын буза шаваар дөң совет дайыңчыларың тагымыш чок демисил, эрес-маадыр чорун кино көрүгүлдери оон тодаргай көрөдөр.

Документалдык бө нивоний тургучулары Кавказ дөңгө тулчушкуннарың бугу байлыгыңды өскө болушкуннары-биле оң тулчушкуннарың башка, дайында үчөөш ораалды чөлдө алырыңа Кавказ дөңгө тулчушкуннарының удуз-дугаанын буурудалыг көргүзүп шыдааннар.

Киноун бирги кезээде Кавказ дөңгө тулчушкуннарының нийт камгалал чорудалыгыңче. Новороссий-биле база Туапсени районнарыга тулчушкуннары камгалачыны улагалдырган.

Новороссий дөңгө демисилдин камгалал үеи чүдүдө өвөү болурун. Кавказ дөңгө бугу тулчушкуннарың тилкелдегил доозулааны кинон көрө бис. Ол маадыр-доорайга Ленин ордени болгаш

«Адыл Сылдыс» медалы тысымып турган. СЭИП ТК-ның «Шыдаа секретары эш Л. И. Брежнев Новороссийск дөңгө тулчушкуннар совет дайыңчыларын тилкелдегил өңкөлдөш турар-сорууңды, дөңкөлдөш партианы, социализм ала Төрүн чуртунга оларны кызылар чөң бердигерияны база көргөр чүрөк чок эрес-дөңгө маадырны чорунуң бир уагер-тык болуң артын дайының төөгүдөгө кирген деп онаалап демдөлдөш.

Новороссий-биле хөй хамгалачы эрес-маадырды камгалачыларың-биле новороссийск маадырдыг дөңкөлдөш чөлдөрүңүң. Кубаның адыр тулчушкуннары, Новороссийск—Тамыш шаваар халашымын, барык-ла 15 айларда Кавказ дөңгө маадырды демисилдин 1943 чылдың күчүлүгө тилкелдегил доозулааны бө кинода көргүзүл турар.

«Кавказ дөңгө тулчушкун» деп кинода көрүгүлдөр хөй чүүлдерин дугайың билди адыр. Ылаңгыя Новороссий-

кыге камгалал тулчушкуннарыны. Соңу Кавказ фронтучу маадырны дайыңчыларыңны, Кара далай флотунуң болгаш Азов флотилияны далайыларыңны партианнар болгаш Новороссийск хамгалачыларын шүтү каркөлдөш биле дайыңчы Кавказ эртер оруну дүй турушкуннарың болгаш цемент заводтарың районуга оң халашымың доктадышканын дугайың көрүгүлдөр хамыккан сетки-биле көрөдөр.

Соңу Кавказтың болгаш Закавказьең ажылыг чөлдөрүң дайың-биле демисилде киркелдегил көргүскөн чөлдөр документалдыг кинода бар. Камгалал бөкөмчөлөрүң тулду кыдырыга тускерин 90 муң ажит чуртталгаларыңны, Закавказье республикаларыңны нааонал 19 дайыңчы тургускан, оларны хөй кезин Кавказда тулчу турганнар. Шап халгүтү тулчу турганнар. Ол бугуң көрүгүлдөр «Кавказ дөңгө тулчушкун» деп кинода көрөдөр.

В. МОРОЗОВ, ПМА-ның мөргөспөңчиги.

142 ортардык болгаш бөлдүтери тулчу турган.

«Бичи чөрия» эрес-маадырдыг кижилериниң оларның дайымың байдалымың база солдат амдырал-чуртталгалымың дугайың фильми оза тодалыг көргүскөн. Маца, Бичи чөрия 18-кы арзының политический активизмниң чөлдөрүң Леонид Ильич Брежнев ол хунерине солдаттарың аразында амылдан, олар-биле калы аар-бөргө амдырлар чурттал эртергис. Фронтучу ол хунерин сактымышаан, эш Л. И. Брежнев «Бичи чөрия» деп помуңа мынчаар бажың: «Кижини аяла-ла амдырал-чурттары шыкан, бугу-ле чүүлдер маца үр уеде амдыралда бадыгатыгың турган. Бичи чө совет чөр болуң артист, а кижилер база-ла кижилер бөтүлүп арткан. Олар планын туртузуп, баштагыңды, каттыгың, хөлдөп, харын-даа төртүгүң хунерин бөдөм дөңкөлдө турганнар. Ол бугуң көрүгүлдөр «Кавказ дөңгө тулчушкун» деп кинода көрөдөр.

СПОРТ СПОРТ СПОРТ

ТЫВАНЫҢ КОМАНДАНЫҢ ЧЕДИШКИНИ

Россия чөвүлдөвүн «Спартак» эки тура спорт тилкелдегил бирги чөрс дөңгө болур маргылдага кириштер Иркутск областа шыдыраа маргылдазының ийги ээздө болуп өрткөн. Анаа Тыва АССР-ниң командасыга Н. Шигиниң, Х. Олар, А. Колычиков, Т. Садорьяно олар кирешкенер.

Баштайгы—бирги ээлчег Кызылда болуп өрткөн. Анаа Тываның

ЭИ санга Иркутсквиңиң көмөлдөш уткан. Ийген ээлчег кайдыг янымы болганыл?

Ийги хөлдө Х. Олар, В. Голуб олар эң баштай хамымакчалар. «Спартакты» чемпиоңданың ийги тилкелчизи А. Колычиков В. Шеметову уткан. Бирги хөлдө ойжаан Н. Шигиниң В. Дымаңи күшүгү хаалашымыңга шыдашпай уттурган.

Маргылдазың түңүлүгүңүң. Оон 4:3:5 болуп Тыва АССР-ниң тилкелчизи-биле доозулап, Мынчаан бө чылдык оңлобур 1—14 хунерде Россия Чөвүлдөвүн «Спартак» эки тура спорт тилкелчизиниң бирги чөрс дөңгө Горький хоорайга болур маргылдазың түңүлүгүңүң киржир эргени чаалап алган.

Н. БОБРОВ.

СПАРТАКИДАГА КИРЖИР МЕН

Баку чурттуг, 16 харлыг комсомолчу Гарри Каспаров бө хунерде Москвадан эң келген. Баку-Луга хоорайга болуп өрткөн делегейин шыдыраа маргылдазына Г. Каспаров тилкелчи болуп үңгөр. Оон удузчылары 14 прөмейстерлер турган. Оларны аразында делегейин эс-чемпиону Тигран Петросян, Ян Смейкал (ЧССР), Ульф Андерсон (Швейцария), Андрей Алякин (Венгрия), Геллер Брайн (АКШ), Гильберт Гарсиа (Куба) болгаш өскөлдөр-лаа бар. Ол бөдүңү дугайында СЭТА-ның корреспондентин Виктор Байкиңге